

LO CANÇONER

QUICO EL CÉLIO, EL NOI
I EL MUT DE FERRERIES

DE LA TERRA DE L'EBRE

IL·LUSTRACIONS D' IÑAKI COPOVÍ

LO CANÇONER

QUICO EL CÉLIO, EL NOI I EL MUT DE FERRERIES

AMB IL·LUSTRACIONS D'ÍÑAKI COPOVÍ

DE LA TERRA DE L'EBRE

Cossetània
EDICIONS

Primera edició: febrer del 2018

© del text:

Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries

© de l'edició:

9 Grup Editorial

Cossetània Edicions

C/ de la Violeta, 6 - 43800 Valls

Tel. 977 60 25 91

cossetania@cossetania.com

www.cossetania.com

Disseny i composició: 3 × Tres

Il·lustracions: Iñaki Copoví

Impressió: Romanyà-Valls, SA

ISBN: 978-84-9034-723-2

DL T 1-2018

«Gràcies per haver posat una espurna d'alegria enmig del clam amarg
d'unes terres tants cops desencisades.»

Gerard Vergés

La Veu de l'Ebre (Tortosa)

DE LA TERRA DE L'EBRE I PER AL MÓN

Vam començar el nostre camí el desembre de 1992. Era l'any olímpic, l'any de la il·lusió. . . Ara venim de complir 25 anys i, com que la realitat juga sovint més amb ironia que la mateixa ficció, justament ho hem fet després de gravar un disc que es diu *No tinc diners*.

Ens pregunten com un grup de música pot mantindre's tants anys a la carretera —tal com els nostres personatges dirien: «tants anys al 4L». Un bon amic ens va donar fa pocs dies la resposta: «és que ja no es fan cotxes com aquell ni bandes com la vostra».

No sabem si es fan bandes com la nostra, però certament vos podem dir que no és fàcil sobreviure treballant en el món de la música popular i encara més quan vius lluny dels centres on es decideixen totes les coses. No és senzill, però a l'altra banda tens molt prop la terra i la gent que estimes i que t'inspira en el dia a dia per continuar fent camí.

Segurament que si llegeixes això és perquè ets una d'aquestes persones a qui hem d'agrair moltes coses. Moltes gràcies per tot.

En aquest llibre hi trobaràs totes les cançons que fins ara hem arribat a fer o a difondre. Les unes són de composició pròpia, altres inspirades en melodies tradicionals, i també hi ha alguna versió. Totes, però, són de la terra de l'Ebre i per al món, perquè han sorgit en aquesta terra i volen anar enllà on les porte la facilitat de viatjar que dona la música. Les pots cantar i també acompanyar-te amb qualsevol instrument si segueixes els acords senzills que hem afegit a cada text.

Josep Lluís Villa, periodista, bon amic i la veu en off dels nostres espectacles, ens ha fet un pròleg que no mereixem. Iñaki Copoví, després d'haver estat amb nosos com a tècnic de so, tècnic de llums i assessor de màgia, ens ha dibuixat una historieta gràfica sobre el nostre imaginari que guardarem per sempre. Al final de tot trobareu una cronologia, ara amb dades de la història real. Les hem recuperat i ordenat per a tu, que tantes vegades t'has interessat sobre el que hem fet o sobre allò que ens va passar. Per a tu, que has de fer un treball a l'institut o a la facultat i has pensat en los Quicos. Per a tu, company cronista, que tens la generositat de voler parlar de nosos. . .

Esperem que *Lo cançoner* sigue per a tu un llibre amic, que t'acompanye en els millors moments i que el notes envellir a les teues mans. Si és així, ens hauràs tingut propet de tu i escriure aquestes pàgines haurà tingut tot el sentit per a nosos.

Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries

AIXÒ NO VA DE FOLKLORE

*Lliureu-nos dels aiguats fiers,
de pedregades, barrancs,
de llops i matriculeros.*

Un cec prim i alt amb perilla, barret blanc i ulleres fosques i el seu pigall, una mica gras, més aviat panxut, amb jaqueta de quadres i pantalons passats de moda, amb ulleres de l'any de la Pepa que l'ajuden a caricaturitzar la cara de bobo innocent que arriba del poble i és més viu que la gana... Són tot un referent a l'Ebre per haver sabut reinterpretar la cultura popular de manera exquísida, no solament burxant en el passat, sinó adaptant-la als temps actuals, com si fos cosa d'avui, per cantar com es cantava abans, però també com es canta ara. Recuperen instruments antics i versionen cançons i històries de l'època de les plegadores d'olives, però sobretot ressusciten un clàssic i el fan tan actual, tan autèntic, que dubtes si mai s'ha deixat de cantar com els nostres iaïos.

Com si les noves tecnologies de la comunicació, les xarxes socials no existissen i encara fossen vigents i necessaris els trobadors per contar el que passa de manera senzilla però veraç, clara i contundent. Són la veu del poble i també fan ús del Facebook amb una ignorància fingida, amb tota la saviesa que sempre s'impregna la gent del carrer, amb tota la ironia i inconformisme que gaudeixen els que poc tenen a perdre, els que no tenen estudis però s'han colpit en la cultura de la vida, de l'observació i l'experiència, per no perdre allò que consideren inalienable: la dignitat que es deriva del respecte propi.

Però no s'ho creguen del tot perquè, si cal, s'oblidaran de tot això que ara comento per un bon tall de penill salat amb pa en tomata de penjar i un bon raig d'oli de la terra de l'Ebre i, si no és cap molèstia per a vostès, un bon tragueta de vi de Batea. O dos.

Dos guitarres i dos veus, moltes jotes i la rondalla amb versos lliures i improvisats, punyents, clavant a la perfecció el seu propi món i una estrofa que repeteixen, «De Roquetes vinc...». La xalera en estat pur salva la dignitat perduda i la mala llet de la vida. Així començaven Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries ara fa 25 anys. I així han evolucionat.

El relat

S'hi afegeixen músics de renom que també són compositors, artistes de teatre o de circ, bandes de música, taverneres i corredors de finques, nebots i nebotastres i es constitueixen, per imperatiu de la imaginació, en una gran família de farandulers de poble, capaços de muntar espectacles del més alt nivell al

Palau de la Música i una taverna renaixentista on es canta, es beu vi amb carretell, es mengen baldanes i sobretot, que és plena d'una algaravia il·legal i perseguida.

Han vingut per molts camins, | àrabs, bretons i llatins. | Mireu-vo'ls en interès, | que m'han costat molts diners.

Voreu a Eusebi al-Salat, | a Rolando de Bretanya, | i ballarà la bella | d'Abdelaiza la princesa.

Espectacles de gran format, com *Això és de cine*, amb una extraordinària escenografia configuren la seua trajectòria ascendent. Sempre sota el símbol de quatre cadires de bova, que és el seu peculiar logotip. Allí on seuen en tots els espectacles. Em resulta curiós que estiguin esquematitzats per quatre cadires. Deu ser per allò que reivindiquen les xerrades que feien els nostres iaïos, a la vora de la porta, al rafal de la finca o al voltant del braser de carbonet i que hem bescanviat ara per un excessiu individualisme hipertrofiat pel mòbil?

Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries aconseguen no solament muntar un grup que ha ofert espectacles d'una qualitat musical afina i original, tot aportant melodies d'autor i lletres pròpies, sinó que a sobre han demostrat que el folklore no ha mort, sinó que és absolutament vigent i necessari en la societat del 5.0. I no és que solament es dediquen a cantar el folklore, les jotes com seria lògic, sinó que també se surten del guió i t'ofereixen boleros o temes romàntics com el «Fandango dels adeus», que parla de l'enyorança d'un morisc expulsat de la seua terra:

Ai, adeu, Ràpita meua, | Benifallet, Alcanar, | Aldover, Benifassar, | Bitem i la Fatarella.

Adeu, aulivetes fargues. | Algun dia tornaré. | Ho faré en un encanteri: | seré un ocell estornell.

I cada cop que us salude, | un record m'emportaré: | a cada sarpa una auliva | i una branca dins del bec.

Allò passava, es cantava, però potser ha perdut vigència actualment? Que ja no tenim estrangers expulsats, immigrants marginats?

Visc a una ciutat | tota plena de destins, | ja no és només a Roma | on hi fan cap tots els camins. | Vells europeus del fred, | africans, indis, llatins, | xinesos i magrebins.

Jo desitjo que tu sigues | ben rebut, | com si fosses a la terra on has nascut, | trobar-te pel carrer | o passant lo riu, | adeu o passi-ho bé, | saber que et sents bé.

I amb el pas del temps van construïnt la seua història, amb tanta convicció que resulta ser més creïble que la mateixa realitat. Un relat de fulletó i, de vegades, barroc, d'uns pagesos espavilats que, entre bolo i bolo, es dediquen a cuidar la finca d'oliveres (Quico com a intel·lectual del grup, és més dropi i no fa res, a excepció d'una bona becaina després d'una rostida a la muntanya). Es desplacen en un 4L des del coll de l'Alba: la parella, un guitarrista amb boina que és mut (el més savi en administrar els silencis), un corredor de finques que toca la bateria, el nebot amb l'acordió que estudia FP per ser un home de profit i un amic que té un trosset d'arròs al Delta... Fins i tot, un familiar llunyà que ve de Mèxic gràcies a una altra parodia. Ja tenen els ingredients d'aquesta família de la faràndula pagesa de secà, que recorda el Canalero o Josep Bo, però més sofisticats, amb músics d'estudis i més pròpia de fa un segle que de la societat actual, que, paradoxalment, l'ha convertit en un emblema d'allò més actual de la cançó protesta dels grans problemes dels darrers 25 anys.

I com és que acaben seduïnt la societat digital uns personatges tan antics i passats de frenada? M'ho he preguntat en moltes ocasions, però possiblement deu ser per la seua innocència calculada en la diagnosi

de la complicada realitat actual. Al final les coses són més senzilles d'analitzar. El tema de fons és sempre el mateix: l'ambició, els macabres desequilibris entre rics i pobres, el menyspreu als immigrants, el racisme o l'especulació de la bombolla immobiliària, la tirania de les hipoteques o l'abús de poder. Ells van al moll de l'os, tot fugint dels guarniments intel·lectuals, de les complicades anàlisis tècniques que únicament maregen la perdiu i despisten el personal. Un humor blanc, que no busca ofendre. Es riuen d'ells mateixos, de la gent i de les misèries de la societat en general, amb ganes de fer riure, de riure plegats i deixant entreveure una certa resignació amb unes quantes pinzellades de rebel·lia. És més un joc d'adults i música. Aquest és un dels secrets dels Quicos. Vaja, penso jo que tampoc es tracta de descobrir la pólvora. Això i la convicció que la música folk no ha d'estar alineada amb una partitura fàcil, una interpretació simple, o una simple reproducció del passat, sinó que s'ha d'enriquir, reinventar.

Els Quicos van més enllà d'un grup de música. Ells han creat i donat vida a uns personatges que semblen ser vius, que intenten sobreviure, com poden, a la crua realitat. I, abduïts per aquesta lògica, també recuperen aspiracions del passat i, amb un toc de màgia, ressusciten el Carrilet de la Cava, però no solament les cançons de Josep Bo, sinó amb accions teatrals plenes de personatges d'aquells temps, guàrdies civils a la recerca de la gent que viu de l'estraperlo per despistar la misèria de la postguerra, tota una recreació que emociona els grans pels seus records i els més jòvens pel seu descobriment.

Lo Carrilet de la Cava | fa uns quants anys que va plegar, | perquè els autos i les motos | no el deixaven guanyar el pa, | però jo, que sempre penso | en los amics que m'han fet bé, | en carinyo jo li canto | per poder donar a saber, | del Carrilet de la Cava | sempre me'n recordaré.

I més endavant:

Bicicletes, estraperlo | guàrdia civils i estudiants, | sacs d'arròs, molts de pagesos | i colles de valencians, | embarassades, gent malalta | de quartana i de dolor | i cistelles en pollastres, | alguna àdena i capons, | i aubergínies i tomates | per a regalar als sinyors.

Els Quicos s'han muntat tot un imaginari col·lectiu al voltant de diverses expressions de la cultura ebrenc. Han recuperat cançons i músics des del Delta fins a Horta, històries o reivindicacions perdudes que puguen de nou als escenaris, tot creant un autèntic moviment al seu voltant, una narrativa literària que ja forma part de la nostra expressió cultural recent. Els hem vist al Palau de la Música amb una banda de 70 músics, integrants de 14 bandes de tot el territori, amb un espectacle emocionant que va omplir la sala d'ebrencs. Us ho juro, vaig veure molts veïns amb els ulls humits. El setmanari *L'Ebre* feia, no fa gaires anys, una vinyeta de crítica social amb els Quicos com a protagonistes, i ells ja han publicat algun altre llibre com aquest que teniu a les mans. L'univers dels Quicos, com podeu comprovar, és inabastable. Com si fossen un producte de Hollywood, treuen suc de tot, només els faltaria treure al mercat un videojoc per a mòbil i tauleta, de competicions de plegar olives o de llançament de pinyols.

Han rebut els premis més importants que pot tindre un músic a Catalunya i compartit escenaris amb icones com Joan Manel Serrat, José Antonio Labordeta, Javier Gurruchaga, Kepa Junkera, Carmen París, Eliseo Parra, Pau Ribà o Pep Gimeno *Botifarra*. Estic segur que en podrien fer un llibre, ple d'experiències, si no fos que no són gent que se les dona d'airejar aquest tipus d'anècdotes. Tinc el privilegi de conèixer-les unes quantes, de divertides, però prefereixo respectar l'off the record. Si coneixeu l'Arturo, pregunteu-l'hi i potser us ho explicarà en privat, si vol, perquè és un xic molt reservat, segons quin vent bufe.

Es mullen quan cal!

Què fan un cec prim amb ulleres fosques, el seu pigall panxut i el mudet amb boina i guitarra encapçalant la gran manifestació a Madrid contra el transvasament? Sobresurten d'una marea blava i sorprenen la gent pel contrast de la seua aparença.

Tota la gent de l'Ebre està ben unida | per una veu que crida lo riu és vida. | I als pobles de la terra ja no s'oblida | que hi ha una veu que crida lo riu és vida.

Que què fan? Aporten el seu prestigi, la seua fama, per a la defensa del seu territori. Perquè diuen que els artistes s'han de mullar. Allò que els ha donat la vida, treballar en allò que sempre han volgut, ho han de retornar. Pagesos de secà convençuts d'això del karma i per aquest motiu sempre s'han posionat quan ha calgut decantar la balança, per causes que consideren justes i que afecten el seu poble o la seua societat. És estrany que uns personatges que es foten d'ells mateixos, que anteposen el pragmatisme de la vida quotidiana a la militància de les ideologies efímeres, hagen decidit implicar-se sempre. Un altre dels misteris de la vida.

L'humor, el rei del mambo

Em vaig fotre un fart de riure amb un dels seus gags a l'escenari, quan el Noi havia fet una mena d'altar a un fax (llavors nova tecnologia). Tan emocionat estava que l'havia col·locat en un lloc privilegiat de la casa i no li treia ull, fins i tot tenia una manteta per cobrir-lo, suposo, per guardar-lo del fred i la pols. Una escena entranyable i surrealista basada més que en un guió, en el desenvolupament de la lògica narrativa dels mateixos personatges, que són una mica golfos, supervivents i tarambanes, però aclaparats de tanta modernitat (en realitat com ens passa a nosaltres, que ens costa digerir tants canvis tecnològics). I gairebé no els cal guió, perquè emana, flueix d'ells mateixos, quan fan palesos els seus sentiments, les seues percepcions, més profundes del que aparenten. Són astuts. Molt més que Mas. Les seues mancances les superen amb enginy. Els seus errors simplement els accepten com a part inseparable de la seua vida. Per això cauen simpàtics a la gent.

L'orgull de la perifèria

Els ebrencs sempre hem estat una mica justos d'autoestima davant els catalans del nord i de la capital. La nostra manera de parlar els provoca riure, sovint ignoren que som diferents perquè tenim una cultura mil·lenària, els nostres costums propis i el nostre folklore tan peculiar, que sempre ha menystingut la cultura oficial. Però els Quicos han sabut explicar qui som, com som i, sobretot, que estem orgullosos de ser. Ara quan anem cap a dalt de les nostres fronteres ens reconeixen amb més respecte, entenen que la sardana no és el nostre ball preferit. Que la jota (mai he sabut si és realment cert o una llegenda que ells han inventat quan expliquen el seu origen) és el nostre ball tradicional, que ens va arribar des del sud. . .

Per Catalunya i Mallorca, | la jota primer va créixer. | I va arribar a l'Aragó, | que és on més se va conèixer.

I que és tan legítim parlar d'escombra com de granera. Ja hem comprès que Catalunya és plena de matisos i que, més que distorsionar el discurs oficial, enriqueim la cultura d'aquest país, amb una personalitat pròpia, a què no volem renunciar. Ara amb l'orgull de ser de l'Ebre.

Els Quicos han sabut desenvolupar el seu paper d'ambaixadors de l'Ebre. Els seus personatges són tan potents que han connectat amb el públic del nord, han sabut seduir la gent amb els paisatges d'aigua de la nostra terra:

Veig la punta del Fangar. | Brilla el far entre les dunes, | la primera llum del Delta. | Brilla el far entre les dunes, | la primera llum del Delta.

Ens han fet emocionar amb les nostres llegendes romàntiques de bandolers, històries nostres de bandolers de coll de Som:

Lo seu crim primer | va ser per amor. | Diuen que el segon | va ser per traïció. | I a partir d'aquí, | buscat pels civils, | fugí a la muntanya | a viure pel Port.

Baixava a Roquetes | a buscar menjar, | diners i una roba | per passar els hiverns. | I sempre deixava | per tota senyal | tres flors a la porta | de casa d'algú.

I també hem descobert sorpreses que Horta de Sant Joan va acollir un geni del segle xx anomenat Picasso, a qui relacionen amb les Roques de Benet:

Qui sap si va ser la història | o potser és una cabòria. | I una frase va quedar com un tresor | per al record: | «Aquí a Horta he après tot lo que sé... | ... tot lo que sé». Tantes roques envoltades en cel groc... .

Però també han contat històries de sanadores i vidents com la Paisana i han narrat la llegenda de la fundació d'un poble iber, Tubal, l'embrió de la Tortosa actual, o les cançons que evidencien la màgia del Delta. Què troben de la poesia d'aquesta jota espaïda, el primer tema que van gravar?

Li canto al camí de dalt, | per on baixa el vent sa força. | Li canto al camí de dalt, | per on el sol se m'amaga | i se sent com parla el silenci.

Olor de terra mullada, | records de mare estimada. | Olor de terra mullada. | Al matí, és cant d'esperança | i, al vespre, vol alegria.

Dispensen-me, com diu Quico, però això es diu llenguatge universal i deixa de ser un missatge local per convertir-se en patrimoni de tothom.

Els darrers Nadals al Teatre Auditori Felip Pedrell han tornat per enèsima vegada a interpretar un dels seus clàssics: *Lo misteri de Nadal*, però amb un al·licient afegit, la celebració dels seus 25 anys de vida. Memorable com sempre, ple de gom a gom, com sempre, xalador com sempre. Els assistents van tenir l'oportunitat de tornar a veure el primer Noi: Xavi Borràs, que fa anys els va deixar per fer altres coses. Va pujar i va cantar amb el Noi dels darrers 20 anys, Quique Pedret. Clavats com dos gotes d'aigua. Emoció entre ells i sorpresa en el públic. Així començava Quico el Célio, el Noi i el Mut de Ferreries el primer pas cap al bolo dels 50 anys. I que vostès i jo poguéssim assistir-hi!

Josep Lluís Villa

Periodista. Director d'Imagina Ràdio

Quico el Célio, el Noi
i el Mut de Ferreries

25 ANYS

Una historieta gràfica dels Quicos i

MIRA SI HE CORRIDO TIERRAS
QUE HE ESTADO EN LOS FREGINALES,
MASDENVERGE, LA GALERA
I EL MAS DE LOS BARBERANES.

I AIXÍ VA SER COM
QUICO EL CÉLIO, EL NOI I EL MUT DE FERRERIES
COMENÇAVEN A CÓRRER PER ESTES CARRETERES
DEL MÓN DALT DEL SEU 4L.

ESCOLTAR ALLÒ QUE CANTAVEN LOS IAIOS ELS VA PORTAR A SABER
ALLÒ QUE CALIA CANTAR AVUI: "ES CANTAVA I ES CANTA".

BAR PASSATGE

AL QUE CRIDA TOTS L'ESCOLTEN,
NO FAN CAS DEL QUE NO CRIDA,
TOTS LOS QUE TREBALLEN CALLEN,
LO MÓN ÉS UNA MENTIDA.

SE
CANTAVA
I ES CANTA!

I ES
CANTARÀ!

QUICO, EL NOI I EL MUT COMENCEN
UNA SENZILLA VIDA A LA MUNTANYA...

I AQUÍ...
L'HABITACIÓ
DEL FAX!!!

...SENSE RENUNCIAR ALS AVANÇOS TECNOLÒGICS.